

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

З МАТЕРІАЛАМИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 СІЧНЯ 2025 РІК

М. МУКАЧЕВО, УКРАЇНА

**«ТЕОРІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ НАУКИ»**



ОБМЕЖЕННЯ КВАЛІА В ШТУЧНОМУ ІНТЕЛЕКТІ

Братусь Іван Вікторович

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Обмеження кваліа в штучному інтелекті є однією з ключових проблем, що виникають у процесі розвитку сучасних технологій. Ця тема має фундаментальне значення, оскільки вона стосується наших очікувань від ШІ як засобу, що потенційно здатний моделювати людське мислення, сприйняття і навіть свідомість. Однак суттєва відмінність між природою людського досвіду та можливостями ШІ викликає численні дискусії й запитання, які залишаються відкритими.

Термін «кваліа» позначає суб'єктивні аспекти людського досвіду, такі як сприйняття кольору, звуку, смаку або дотику. Це унікальні переживання, які неможливо передати повністю іншій людині, а тим більше відтворити за допомогою алгоритмів. Навіть у повсякденному житті ми нерідко стикаємося з труднощами у спробах передати власний досвід словами. Таким чином, завдання створення ШІ, здатного повністю відтворити свідомість людини, стикається з обмеженнями, що випливають із самої природи кваліа.

Ця проблема має як формальні, так і неформальні аспекти суб'єктивності. Штучний інтелект, навіть у своїх найбільш розвинених моделях, працює виключно з даними. Він здатен розпізнавати шаблони, аналізувати величезні масиви інформації та генерувати відповіді, які можуть здаватися схожими на людські. Однак він не може усвідомити або пережити те, що обробляє. Ця принципова відмінність створює межу між людиною та машиною, роблячи ШІ лише імітацією людської поведінки, а не справжнім її аналогом.

Слід також зазначити, що питання моделювання свідомості нерозривно пов'язане з розумінням самої природи людини. Чи можемо ми розглядати людину як своєрідний «біоробот», досвід якого потенційно можна аналізувати, розкласти на частини і симулювати? Теоретично аналіз людських кваліа можливий, однак подібні спроби руйнують цілісність і живу природу людського сприйняття.

Природа людського сприйняття базується на свідомій і підсвідомій динаміці нейрофізіологічних процесів у мозку. Ці процеси включають

складні взаємодії мільярдів нейронів, які створюють те, що ми називаємо досвідом і усвідомленням. ШІ, у свою чергу, позбавлений фізичної структури, аналогічної людському мозку, що унеможлиблює створення справжнього усвідомлення. Більш того, саме поняття «справжнього» усвідомлення виходить за межі технічного моделювання і є невід'ємною частиною людських очікувань від свідомості як такої.

Очікування людей від ШІ часто пов'язані з ілюзією його подібності до людини. Проте, навіть найвдаліша імітація залишається лише спрощеною моделлю, що працює за законами алгоритмів і математики. У той час як людське сприйняття включає не тільки свідоме мислення, а й емоції, інтуїцію, духовний і культурний контексти. У результаті виникає розрив між технічними можливостями ШІ та багатогранністю людської свідомості.

Розуміння обмежень кваліа в ШІ важливе не лише для розвитку технологій, а й для етичного використання ШІ у сферах, де потрібні емпатія, моральні рішення чи врахування контексту. Проблема кваліа є однією з основних точок, яка дозволяє усвідомити, що створення свідомого ШІ – це не тільки технічне, а й глибоко філософське питання, яке потребує подальших досліджень.